

سیاست پژوهشگ

فهرست

۱. بازی پول

۱۸ کالبدشکافی یک کودتای شرکتی
(جیمز ترک / مسعود مظاهری)

۲۱ زمام قدرت در دست کیست؟
(ویکی الیوت / بابک مظلومی)

۲۳ به بهانه آزمایش بی طرفانه
(بفوری دریزن / بابک مظلومی)

۲۴ سیم‌های خاردار بر سر راه پژوهش
(رنه لوفور / جمیله سیرهوس ضیا)

۲۶ فقیرتر از آنکه آزاد باشند
(ابریماسال / بابک مظلومی)

۲. دام‌های قدرت

۲۹ وقتی دانشگاهتان بسته می‌شود...
(دونالد مک لیود / نادیا (شنوادی)

۳۰ در فط آتش
(سام ضیا ظریفی / بابک مظلومی)

۳۳ عذرخواهی ممنوع
(استیونگوس / محمد بمرانی)

۳۳ در دام نوستالژی
(نیک‌هالدهورت در دام نوستالژی/فاطمه کیا دربندسری)

۳۵ دانشگاه باید هشیار باشد
(گفت‌وگو با پیرانداگوری / فاطمه کیا دربندسری)

از زمان تأسیس دانشگاه‌ها بیش از هشت قرن پیش، روشنفکران بر حق دانش پژوهی بدون فشار خارجی تأکید داشتند، امتیازی که عموماً به‌عنوان استقلال دانشگاهی شناخته می‌شود. این اندیشه مقدس همواره و از همه جوانب به چالش درمی‌آید. درتنگنای مالی به سبب کسر بودجه دربخش عمومی، دانشگاه‌های سراسر جهان به مؤسسات و شرکت‌ها متوسل می‌شوند. اگر چه در بعضی موارد ارزش این ارتباط به اثبات رسیده (ص. ۲۱ و ۲۲) اما در بسیاری از موارد منجر به برخوردهای آشکار علایق و به حاشیه راندن تحقیقات پایه و انسانی شده است (ص. ۱۸ تا ۲۰).

در مقابل، روزنامه‌های پزشکی اخیراً در حمایت از پژوهشگران پیشقدم شده‌اند. در عین حال، امیدهای ناشی از انقلاب اطلاعات که ممکن بود دسترسی به دانش را آسان تر کند، با وضع قوانین هر چه سخت‌تر در خصوص حقوق مالکیت معنوی یکی پس از دیگری از دست می‌روند (ص. ۲۴ و ۲۵). بسیاری از دانش پژوهان آفریقایی که از جامعه بین‌المللی به حاشیه رانده شده‌اند، ناچار به فروش دارایی‌هایشان می‌شوند، در حالی که دیگر با دیدی تخریبی مورد هدف قرار نمی‌گیرند. در بسیاری از نقاط جهان، سیاست‌های مربوط به هویت قومی و مذهبی اندیشمندان را در معرض تهاجم قرار می‌دهد (ص. ۳۰ و ۳۱).

برخی مانند پروفیسور عبدالعزیز (ص. ۲۹)

توانسته‌اند به کمک جامعه جهانی

بگریزند، دیگران گرفتار زندان می‌شوند

(ص. ۳۲). فضای جامعه هم می‌تواند

آزادی‌ها را محدود کند: در روسیه

مورخان عدم تمایل به جست‌وجو در

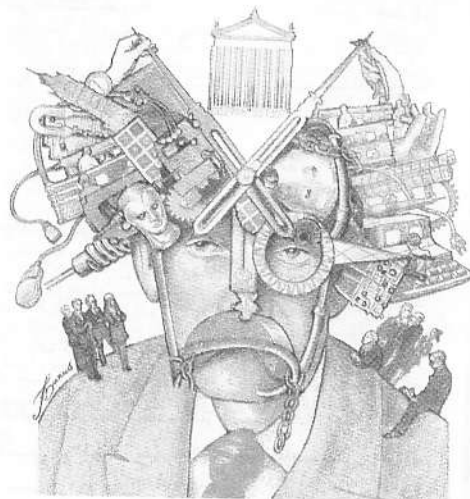
روزهای تاریک دوران اتحاد جماهیر

شوروی را تجربه می‌کنند (ص. ۳۳ و ۳۴).

اما پژوهشگران باید ایام را غنیمت شمرند

و در مواجهه با مشکلات مهم جهانی

نقش برجسته‌تری ایفا کنند. (ص. ۳۵)

همانگی و تهیه گزارش از سینتیاگوتمن
روزنامه نگار پیام یونسکو

و منفعت بران در خطر

دیدگاه

گریزگاهی برای مخالفان

جیلیان ایوانز

استاد رشته الهیات دانشگاه کمبریج و دبیر سیاست گذاری شورای آزادی و استانداردهای دانشگاهی (CAFAS)

و حتی اگر مسیر و جهتی را که تحقیق طی می‌کند خوشایند سرمایه‌گذار نباشد می‌تواند محقق را متوقف کند.

از گذشته انتظار می‌رفت بررسی‌های علمی دریافته‌ها و تبادل‌ات خویش، جهانی باشد. دانشمندان در گردهمایی‌های بین‌المللی یکدیگر را ملاقات می‌کردند و مقالاتی ارائه می‌دادند که همگان مجاز بودند در مورد آن بحث کنند. صداهای محترم و مستقل در مخالفت با ادعاهای دولت و یا تحقیقات سازمان یافته شنیده می‌شد. امروز شرکت‌ها و مؤسسات این تخصص‌ها را یکجا می‌خرند و برای به چالش کشاندن آنچه آنها به جهانیان می‌گویند مختصر صدایی می‌ماند.

بعضی از ناظران بین‌المللی دست به کار شده‌اند. گرچه آکادمی ملی علوم آمریکا هم عقیده دارد یافتن افرادی به حد کفایت برجسته، شریف و درستکار برای تشکیل نهادی نظارتی، مشکل است. نهادی که توان بازخواست از کسانی را داشته باشد که در داده‌ها دست می‌برند، دیدگاه‌ها را تغییر می‌دهند و نتایج را گونه‌ای دیگر جلوه می‌دهند. ما نیازمند جمعی از این افراد نکته‌سنج شجاع و سخنور هستیم که مشتاق باشند تا حصول و شناسایی مجدد استقلال علمی به عنوان پشتوانه آزادی همگان فریاد سردهند. ■

علاوه بعضی دانشگاه‌های بلند آوازه و خوشنام به لحاظ اعتبارشان، منابع مالی خصوصی را با سهولت بیشتری نسبت به دیگران جذب می‌کنند. وقتی که دانشگاه‌ها وارد «همکاری» یا درگیر «شراکت» با مؤسسات بزرگ می‌شوند، وکلای این مؤسسات اخیر معمولاً در پیگیری علایق موکلین خود بسیار زیرک‌ترند تا آنها که به نمایندگی از طرف دانشگاه‌ها وارد مذاکره می‌شوند. این مؤسسات ساختمان‌های جدید، تجهیزات و حقوق‌های جالب توجه به «فعالان بلند آوازه و خوشنام» پیشنهاد می‌کنند. در مقابل ممکن است اختیار مسیر و یا جهت تحقیق را در دست گیرند و حتی سلسله روابط کاری جدیدی را تحمیل نمایند.

سابقاً منصب‌های بلندمدت در دانشگاه‌ها به دانشمندان فرصت و امنیت می‌بخشید تا افکار جدیدی را که در خلال کار به ذهن‌خطور می‌کرد، پیگیری کنند. اما تحقیقاتی که تأمین تجاری شده‌اند و معطوف به طرح‌های خاصی هستند اجازه خروج از موضوع را نمی‌دهند. هدف اصلی متوجه تولید اجناس و محصولات بازارپسند است و علوم بنیادین را به حاشیه می‌رانند. تأمین‌کننده مالی می‌تواند حق مالکیت معنوی و حتی حق نشر نتایج پروژه را هم در دست گیرد و مانع آن شود که دانشمندان نتایج پژوهش را در کنفرانسی بین‌المللی (با دیگران) به اشتراک بگذارند

هشتصد سال قبل، در نخستین دانشگاه‌های اروپای قرون وسطا، فردی که به وضع و رفتار مقامات رسمی معترض بود خود را متمرّد می‌یافت. نظر بر این بود که چالشی مورد تأیید جامعه است که از طریق مناظره عمومی مطرح شده باشد. این تصور که به چالش کشاندن آنچه جامعه آن را جایز شمرده، امری است ارزشمند، مدتی بعد در نتیجه جدال‌های عقلانی و مذهبی قرون شانزدهم و هفدهم پدیدار شد. تدریجاً توافقی ضمنی بین دولت و دانشگاه‌ها حاصل شد که به موجب آن آزادی بیان در جهت مصالح عمومی مجاز شناخته شد. دولت‌ها و تا حدی مدیریت خود دانشگاه‌ها دیگر دلایل‌شان را برای حمایت از جمعیتی که برای خویش همچون دلقک دربار این حق را قائل است که سؤال‌های ناهنجار از مسئولان بپرسند، به فراموشی می‌سپارند. دانشگاه‌ها به‌طور فزاینده‌ای در هیئت مراکز کارورزی ظاهر می‌شوند تا مؤسسات آموزش عالی. در جوامعی که برنامه‌های رایانه‌ای با ارزش‌تر از یک استاد تلقی می‌شود، از دانشگاه‌ها انتظار می‌رود کارگران ماهر تولید کنند تا دانش‌پژوهان منتقد. فشاری که به خاطر کاهش مخارج به دولت وارد می‌شود همراه با افزایش تعداد دانشجویان، دانشگاه‌های سراسر جهان را به آغوش تجارت انداخته است. جست و جوی دائم برای منابع مالی وقت‌گیر و فاقد هرگونه کارایی است. به